

Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011–2012 навчальному році

(Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
від 09.06.2011 р. № 1/9-454)

У 2011–2012 навчальному році вивчення української мови у **5–9 класах** загальноосвітніх навчальних закладів здійснюватиметься за програмою, затвердженою Міністерством освіти і науки України (лист №1/11-6611 від 23.12.2004 р.): Українська мова. 5–12 класи / уклад. Г.Т.Шелехова, В.І.Тихоша, А.М.Корольчук, В.І.Новосолова, Я.І.Остаф; за ред. Л.В.Скуратівського. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 176 с.

Вивчення української мови у **10–11 класах** загальноосвітніх навчальних закладів здійснюватиметься за програмами, затвердженими Міністерством (наказ від 28.10.2010 № 1021). Вивчення мови як профільного предмета і визначення ступеня її представленості як окремого навчального предмета в профілях інших спеціалізацій урегульовано за рахунок наявності програм різних рівнів (стандарту, академічного, профільного) для загальноосвітніх навчальних закладів, а саме:

- ❖ Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). **Рівень стандарту** / уклад. М.І.Пентлюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна. – К. : Грамота, 2011.
- ❖ Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський профілі); філологічний напрям (профіль – іноземна філологія); художньо-естетичний напрям. **Академічний рівень** / уклад. Г.Т.Шелехова, В.І.Новосолова, Я.І.Остаф. – К. : Грамота, 2011.
- ❖ Українська мова. 10–11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям (профіль – українська філологія). **Профільний рівень** / уклад. Л.І.Мацько, О.М.Семенов. – К. : Грамота, 2011.

Типові навчальні плани старшої школи (лист Міністерства від 27.08.2010 № 1/9-834) реалізують зміст освіти залежно від обраного профілю навчання. Кожен з профілів передбачає вивчення предметів на одному із трьох рівнів:

- **рівні стандарту** – навчальні предмети не є профільними чи базовими (наприклад, українська мова у фізико-математичному профілі);
- **академічному рівні** – навчальні предмети не є профільними, але є базовими (наприклад, українська мова в історичному профілі);
- **профільному рівні**, який передбачає поглиблене вивчення відповідних предметів, орієнтацію їх змісту на майбутню професію (наприклад, українська мова у філологічному профілі).

Головним у навчальному процесі стає переорієнтація з пасивних форм навчання на активну творчу працю. Основною характеристикою активних методів навчання є відповідність природи людського сприйняття, націленість на розкриття особистого «Я» як учня, так і вчителя через їхню творчу взаємодію. Серед таких активних методів виділяються: евристичне спостереження, порівняння, конструювання, моделювання, смислове бачення, символічне бачення, метод творчої реалізації тощо.

У сучасних умовах навчання української мови й мовлення з урахуванням прогресивних підходів (компетентнісного, особистісно орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, соціокультурного) важливо дбати про *структуру уроків* української мови, якими повинно бути передбачено: а) забезпечення мотивації (створення проблемної ситуації, з'ясування необхідності набутих умінь під час виконання завдань на уроці для подальшого навчання, майбутньої трудової діяльності тощо, активізація опорних знань і вмінь учнів); б) представлення теми й очікуваних навчальних результатів; в) презентація необхідної для учнів інформації; г) забезпечення виконання системи вправ і завдань, спрямованої на формування мовних, комунікативних, соціокультурних і оргдіяльнісних умінь; г) оцінювання результатів уроку, підбиття його підсумків, коригування набутих умінь і навичок, визначення нових тем (проблем) для їх розв'язання, складання плану подальшої роботи тощо.

Дуже важливо формувати в учнів *креативну компетентність* – здатність до розв'язання будь-якої навчальної задачі творчо; бажання і вміння діяти не за зразком, а оригінально, передбачати новизну під час розв'язання навчальних завдань тощо; *інтелектуальну компетентність*, яка передбачає здатність школярів працювати з різноманітною інформацією, вміння застосовувати здобуті знання в нестандартних ситуаціях тощо. Важливу роль у цьому відіграють різнорівневі завдання з комунікативною метою, якими має бути передбачене диференційоване навчання української мови й мовлення, яке сприяє розвитку індивідуальних нахилів, здібностей учнів, розширенню їхніх пізнавальних і креативних можливостей.

Отже, до важливих завдань навчання української мови учнів основної й старшої школи на сучасному етапі розвитку мовної освіти відносимо:

- 1) урахування виняткової ролі державної мови в суспільному й особистісному розвитку кожного громадянина й потреби належною мірою оволодіти нею; необхідність збереження й подальшого її розвитку як безцінного культурного надбання попередніх поколінь українського народу і відповідальності школярів як громадян України в цій справі перед світовою спільнотою;
- 2) розвиток пізнавального інтересу до української мови як до феномену, вироблення в учнів

здатності діставати естетичне задоволення від сприймання усного українського слова, читання художньої літератури українською мовою;

3) формування потреби різнобічного розвитку власних здібностей і нахилів, оволодіння сучасними методами оперування знаннями, уміннями використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології (інтернет, дистанційні форми навчання та ін.);

4) забезпечення доступності знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учнів на основі індивідуалізації навчання, інтенсифікації навчального процесу тощо;

5) вироблення цілісного світогляду, знаходження сенсу життя як важливих умов удосконалення власної мовленнєвої здатності;

6) потреба дотримання загальнолюдських моральних норм як необхідної передумови уникнення конфліктних ситуацій та оптимального розв'язання їх у разі назрівання; розвиток в учнів уміння вести діалог, висловлювати власні думки й переконливо аргументувати їх;

7) прилучення учнів до загальнолюдських цінностей, яке найпродуктивніше можна реалізувати в процесі інтегративного вивчення української мови з використанням засобів музики й живопису, художньої літератури, також спираючись на історичні дані;

8) урахування компетентнісного підходу до навчання української мови, за якого забезпечується результат навчання, а не нарощування обсягу змісту;

9) забезпечення особистісної значущості для кожного школяра здобутих знань і набутих умінь та навичок з української мови, усебічний розвиток особистості, її нахилів, здібностей і талантів;

10) формування в учнів потреби в удосконаленні власної мовленнєвої здатності впродовж усього життя.

У вечірніх (змінних) загальноосвітніх навчальних закладах українська мова вивчатиметься за програмами:

❖ **У 5–9 класах:** Українська мова. 5–12 класи / уклад. Г.Т.Шелехова, В.І.Тихоша, А.М.Корольчук, В.І.Новосолова, Я.І.Остаф; за ред. Л.В.Скурятівського. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 176 с.

❖ **У 10–12 класах:** Українська мова. 10–12 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). **Рівень стандарту** / уклад. М.І.Пентилюк, О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна. – К. : Грамота, 2009. – 60 с.

Згідно з наказом від 18.02.2008 № 99 «Про Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням окремих предметів» розроблено навчальну програму з української мови:

❖ Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) **з поглибленим вивченням української мови.** 8–9 класи / уклад. С.О.Караман, О.В.Караман, М.Я.Плющ, В.І.Тихоша; за ред. С.О.Карамана. – К. : Грамота, 2009. – 100 с.

У цій програмі взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на учнів, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності в різноманітних сферах життя суспільства, сучасні організаційні форми, методи і технології навчання української мови, визначено стратегічні напрями (змістові лінії: мовна, мовленнєва, соціокультурна, діяльнісна) й основоположні дидактичні принципи: взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку; демократизації і гуманізації; особистісної орієнтації; комунікативно-діяльнісний; органічного поєднання навчання мови й мовлення; здійснення поліфункціональності української мови у процесі навчання; практичної спрямованості навчання, які покладено в основу побудови змісту базових програм з української мови для учнів 8–9 класів.

У старшій школі дуже важливо врахувати нахили, здібності учнів і створювати умови для навчання за обраним профілем. Здійснюється така підготовка у формі реалізації **курсів за вибором і факультативів**, поглибленого вивчення окремих предметів, зокрема української мови, на диференційованій основі, що дає змогу максимально врахувати індивідуальні розумові особливості учнів, виявляти їхні інтереси й нахили до певних предметів з метою профорієнтації. Поступова активізація різних видів диференційованого навчання (внутрішньокласна, курси за вибором, факультативи, класи з поглибленим вивченням предметів) забезпечує реалізацію особистісно зорієнтованого навчання, усвідомлення учнями своїх інтересів і пізнавальних потреб, а також спробу виявити себе в різних видах діяльності.

Програми курсів за вибором і факультативів, схвалених Міністерством, розміщено у збірнику:

❖ Збірник курсів за вибором і факультативів з української мови / за заг. ред. К.В.Таранік-Ткачук. – К. : Грамота, 2011.

Курси за вибором у старших класах мають забезпечити індивідуальні інтереси кожного учня: поглиблене та розширене вивчення профільних предметів, формування індивідуальної освітньої траєкторії школярів, орієнтація на усвідомлений та відповідальний вибір майбутньої професії. Водночас вони можуть сприяти вивченню непрофільних предметів і бути зорієнтовані на певний вид діяльності поза профілем навчання.

Важливим залишається організаційний аспект щодо використання програм курсів за вибором або факультативів. Насамперед зауважимо щодо кількості годин на рік для додаткових курсів: **факультативи** розраховані на 9–17 годин опрацювання, мають «статус» обов'язковості, коли учень може перевірити власні нахили, здібності й уподобання, опановуючи факультативний курс. Відповідно до наказу МОН від 20.02.2002 р. № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп... загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах» мінімальна наповнюваність груп при проведенні

факультативних занять у ЗНЗ міської місцевості становить 8 учнів, сільської місцевості – 4 учні. Ураховуючи вимоги Концепції профільної освіти, відвідувати курси за вибором мають усі учні класу.

Програма **курсу за вибором** розрахована на 35 годин на рік (одна година на тиждень), ці заняття є обов'язковими для відвідування учнями від початку навчального року до завершення, робота учнів у кінці навчального року має бути оцінена.

Однак, ураховуючи, що організація профільного навчання на етапі допрофільної (8–9 класи) та профільної (10–11 класи) освіти мають свої особливості, що зумовлені об'єктивними і суб'єктивними причинами, можливим є узгодження обраної програми з реальною ситуацією. Так, обравши курс за вибором на 35 годин на рік, учитель має право скоригувати кількість годин і ущільнити матеріал, якщо згідно з реальними обставинами може викладати лише факультативний курс на 17 годин на рік. Можливим є й зворотний процес, коли факультативний курс може бути використаний як курс за вибором. Кількість годин на вивчення кожної теми, збільшення навчального матеріалу мають бути скоригованими у календарно-тематичному плануванні до програми курсу за вибором.

У такому випадку скоригована програма має бути погоджена на засіданні методичного об'єднання загальноосвітнього навчального закладу і затверджена керівником цього навчального закладу. У пояснювальній записці до програми необхідно зазначити, на основі якої програми курсу за вибором або факультативу (за чий авторством) розроблено скоригований варіант.

Деякі програми курсів за вибором і факультативів мають методичне забезпечення і надруковані разом з розробками занять в одному навчальному посібнику. Наприклад:

- **Степанюк М.** Лексикографія української мови: навчально-методичний посібник для факультативних занять. 9 клас / М.Степанюк. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 124 с.
- **Авраменко О.М., Чукіна В.Ф.** Стилїстика сучасної української мови: програма факультативного курсу. 10–11 кл. / О.М.Авраменко, В.Ф.Чукіна. – К. : Грамота, 2008. – 256 с.
- **Цимбалюк В.І.** Мова як генетичний код народу: навчальний посібник для факультативних занять / В.І.Цимбалюк. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 176 с.
- **Марущак В.І.** Школа журналіста: навчальний посібник / В.І.Марущак. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 136 с.

Упровадження системи **зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень учнів** з української мови спричинює значну увагу вчителів-словесників до відпрацювання у школярів навичок виконання тестових завдань різної форми й різного ступеня складності, використання яких відбувається з метою забезпечити поетапне різнобічне й об'єктивне оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі засвоєння ними курсу української мови, насамперед її мовної змістової лінії.

Використання тестів можливе під час здійснення як поточного, так і підсумкового контролю, тести можуть пропонуватися учням з різними навчальними

можливостями, передбачаючи різноманітні завдання за ступенем складності й творчим спрямуванням.

Для ефективного використання у навчальному процесі пропонуються схвалені Міністерством збірники тестових завдань, які готують учнів до зовнішнього незалежного оцінювання, а також нові посібники (експрес-репетитори) для самостійної підготовки учнів на основі загальних теоретичних відомостей з курсу української мови й тестових завдань, різних за складністю й функціональним призначенням:

- **Новосьолова В.І.** Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Орфографія / В.І.Новосьолова. – К. : Генеза, 2010. – 88 с.
- **Плетньова Л.В., Коваленко Л.Т.** Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Морфологія / Л.В.Плетньова, Л.Т.Коваленко. – К. : Генеза, 2010. – 88 с.
- **Шелехова Г.Т., Кузьмич О.А.** Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Синтаксис / Г.Т.Шелехова, О.А.Кузьмич. – К. : Генеза, 2010. – 128 с.
- **Босак С.П.** Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Пунктуація / С.П.Босак. – К. : Генеза, 2010. – 128 с.
- **Данилейко О.Л.** Українська мова. Експрес-репетитор для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання: Лінгвістика тексту. Стилїстика. Розвиток мовлення / О.Л.Данилейко. – К. : Генеза, 2010. – 48 с.
- **Авраменко О.М., Блажко М.Б.** Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі / О.М.Авраменко, М.Б.Блажко. – К. : Грамота, 2010. – Ч. I. – 496 с.
- **Авраменко О.М.** Українська мова та література. Завдання в тестовій формі / О.М.Авраменко. – К. : Грамота, 2010. – Ч. II. – 136 с.
- **Українська література: хрестоматія для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / упорядкув. О.М.Авраменка.** – К. : Грамота, 2010. – 464 с.

Звертаємо особливу увагу, що відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 01.09.2009 р. № 806 «Про використання навчально-методичної літератури у загальноосвітніх навчальних закладах» загальноосвітні навчальні заклади мають право використовувати в організації навчально-виховного процесу лише навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, що **мають відповідний гриф Міністерства, схвалення відповідною комісією Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства.**

Навчально-методична література, яка має гриф Міністерства і схвалена до використання у загальноосвітніх навчальних закладах, щорічно зазначається в Переліку програм, підручників і навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством для використання в загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням українською мовою для основної і старшої школи, й друкується на початку навчального року в «Інформаційному збірнику».

Оцінювання результатів навчальної діяльності учнів з української мови здійснюється на основі функціонального підходу до мовної освіти. Тобто робота над мовною теорією, формуванням знань про мову підпорядковується інтересам розвитку мовлення учнів.

При цьому оцінювання результатів **мовленнєвої діяльності** відбувається за такими показниками: *аудіювання* (слухання й розуміння прослуханого), *говоріння й письмо* (діалогічне і монологічне мовлення), *читання вголос і мовчки, мовні знання і вміння, правописні* (орфографічні і пунктуаційні) *вміння учнів*.

Матеріали для перевірки зазначених вище видів діяльності добираються відповідно до вимог програми для кожного класу, з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії, рівня підготовки, вікових особливостей і пізнавальних інтересів учнів.

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*.

Поточне оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень учнів щодо оволодіння змістом предмета, уміннями й навичками відповідно до вимог навчальної програми.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі щоденного вивчення теми. Його основними завданнями є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, установлення зв'язків між ними і засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування; виконання учнями різних видів письмових робіт; взаємоконтроль учнів у парах і групах; самоконтроль тощо.

Для *контрольної перевірки* мовних знань і вмінь використовуються завдання у тестовій формі, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру й самостійно дібрані приклади.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Контрольна перевірка з української мови здійснюється фронтально та індивідуально.

Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання і вміння.

Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку. У I семестрі пропонуємо провести оцінювання 2-х видів мовленнєвої діяльності (*усний твір, діалог*), результати оцінювання виставити в колонку без дати і врахувати в найближчу тематичну. У II семестрі провести оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як *усний переказ і читання*

вголос. Повторне оцінювання всіх видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Зразок заповнення сторінки журналу з української мови подано у методичному листі Міністерства від 21.08.2010 № 1/9-580. Звертаємо увагу, що додатковий запис щодо теми над датами в журналі не робиться.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру (на їх виконання відводиться 15–20 хвилин уроку) залежно від характеру виучуваного матеріалу. Решта часу контрольного уроку може бути використана на виконання завдань з аудіювання, читання мовчки.

Тематичну оцінку виставляють на підставі точних оцінок з урахуванням контрольної (тестової) роботи з мовної теми. Оцінку за семестр виставляють на основі тематичного оцінювання.

Оцінювання говоріння, читання вголос здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок для того, щоб кожний учень (учениця) одержав(ла) мінімум одну оцінку за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу й усного твору. Для цих видів робіт не відводять окремого уроку, а оцінки виводять **один раз на рік** і виставляють у колонки без дати.

Кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання скориговано у програмі з української мови для 5–12 класів (лист МОН від 18.05.2009 № 1/9-342).

Фронтальні види контрольних робіт

Форми контролю	Клас													
	5		6		7		8		9		10		11	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Перевірка мовної теми*	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Письмо: переказ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
твір	–	1	–	1	–	1	1	1	1	1	1	–	1	–
Правопис: диктант**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Аудіювання*	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Читання мовчки*	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–

У таблиці зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

* Основною формою перевірки мовної теми, аудіювання і читання мовчки є тестові завдання.

** Основною формою перевірки орфографічної і пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий диктант.

Викладання української мови у профільних класах **філологічного напрямку (профіль – українська філологія)** спрямоване на вирішення комплексу завдань: формування усвідомленого ставлення до української мови як інтелектуальної, духовної, моральної і культурної цінності, потреби знати сучасну українську літературну мову й досконало володіти нею в усіх сферах суспільного життя, розвиток інтелектуально-креативних здібностей, прагнення до творчого осягнення вершин української культури й мистецтва слова; готовності до адекватного вибору й отримання професійної гуманітарної (філологічної) освіти; поглиблення знань про мову як багатофункціональну знакову систему й суспільне явище, розуміння основних процесів, що відбуваються в мові, ознайомлення з мовознавством як наукою і працями провідних вітчизняних лінгвістів тощо; засвоєння норм мовленнєвої поведінки в різних сферах і ситуаціях спілкування та вдосконалення вмій і навичок спілкування в науково-навчальній, соціально-культурній, офіційно-діловій сферах, оволодіння різноманітними стратегіями і тактиками ефективної комунікації тощо.

Відповідно оцінювання говоріння у профільних класах **філологічного напрямку (профіль – українська філологія)** здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок для того, щоб кожний учень (учениця) одержав(ла) мінімум **дві оцінки** за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу та усного твору. Для цих видів робіт не відводять окремих уроків, а оцінки виводять **двічі на рік** і виставляють у колонки без дати.

Фронтальні види контрольних робіт

Форми контролю	Клас			
	10 клас		11 клас	
	I семестр	II семестр	I семестр	II семестр
Перевірка мовної теми*	3	3	3	3
Письмо: переказ	1	1	1	1
твір	1	1	1	1
Правопис: диктант**	1	1	1	1
Аудіювання*	1	1	1	1
Читання мовчки*	1	–	1	–

Катерина ТАРАНИК-ТКАЧУК,
головний спеціаліст департаменту
загальної середньої та дошкільної
освіти Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України,
кандидат педагогічних наук, доцент

Галина ШЕЛЕХОВА,
завідувач лабораторії
навчання української мови
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

Ніла ШИНКАРУК,
завідувач сектору
суспільно-гуманітарної освіти
Інституту інноваційних
технологій і змісту освіти

Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою. Під час перевірки зошитів враховується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи.

Докорінний перегляд існуючих засобів навчання спричинила поява **інформаційних технологій** на електронних носіях, які підтримують мету інформатизації освіти: забезпечення доступності знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учнів на основі індивідуалізації навчання, інтенсифікації навчального процесу тощо. Усе це переконує в необхідності розроблення ефективних методів і засобів комп'ютерного навчання української мови, яке сприятиме піднесенню рівня зацікавленості учнів у процесі навчання, розвиватиме їхній інтерес до предмета, привчатиме ефективно використовувати нові технології у процесі навчання.

Використання комп'ютерних технологій є істотним резервом підвищення грамотності учнів, зокрема систематичне написання комп'ютерних диктантів, де є така можливість, за допомогою яких індивідуалізується процес удосконалення правописних умінь і навичок і зростає його ефективність. Можна порадити електронні посібники, схвалені Міністерством до використання в навчальному процесі:

- ❖ Педагогічний програмний засіб «Українська мова, 8 клас» (автори – Г.Шелехова, В.Новосьолова, Я.Остаф), розробник ЗАТ «Мальва», 2008.
- ❖ Українська мова. Збірник текстів для диктантів. 9 клас. Державна підсумкова атестація (аудіодиск). – К.: Грамота, 2010.

Використання електронного посібника на уроках української мови передбачає пошук шляхів уникнення одноманітності в роботі вчителя на уроці, начне представлення мовних об'єктів і процесів, включення відеосюжетів, можливість виявлення рівня навчальних досягнень учнів, забезпечення диференціації, індивідуалізації навчання, мовленнєвого розвитку школярів, широке наведення зразків мовленнєвого етикету, формування мотивованого ставлення до вивчення мови, оперативний самоконтроль учнів у процесі виконання вправ і тестів тощо. Також електронний посібник має широкі можливості щодо роботи з додатковою інформацією (словниками, енциклопедіями, довідниками, бібліографією та ін.), проведення мовних ігор, тестів для самоконтролю й відпрацювання з метою закріплення мовних і мовленнєвих умінь і навичок школярів.

Для отримання ширшої інформації радимо звернутися до інтернет-сайтів мовної тематики:

- ☞ vesna.sammit.kiev.ua;
- ☞ ingresua.tripod.com/domicka.htm.